

Է. ՔԱԼԱՆԹԱՐՅԱՆ
Կ. ԱԼԹՈՒՆՅԱՆ

ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ
ՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ
(մաս 1-ին)

ԵՐԵՎԱՆ 2016

ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ
ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՖԱԿՈՒԼՏԵՏ

ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ԱՄԲԻՈՆ

ԷԴԳԱՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐՅԱՆ

ԿԱՏԵՐԻՆԱ ԱԼԹՈՒՆՅԱՆ

«ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ
ՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ» (մաս 1-ին)

Դասընթացի ծրագիր և

մեթոդական ուղեցույց

Երևան

Հեղինակային հրատարակություն

2016

ՀՏԴ 351 (072)
ԳՄԴ 67.401
Ք 141

Հրատարակվել է ԵՊՀ Միջազգային հարաբերությունների

Ֆակուլտետի գիտական խորհրդի որոշմամբ

Խմբագիր՝ պ.գ.թ., դոցենտ Վ.Ազյան

Գրախոս՝ փ.գ.թ., դոցենտ Լ.Վարդանյան

Քալանթարյան Է.Ա.

Ք 141 Հանրային կառավարման տեսություն (մաս 1-ին): Դասընթացի ծրագիր և մեթոդական ուղեցույց /Է.Քալանթարյան, Կ.Ալթունյան/.-Եր.: Հեղինակային հրատ., 2016: 48 էջ:

«Հանրային կառավարման տեսություն» (մաս 1-ին) բաղկավորի դասընթացի ծրագիրը մշակվել է Երևանի պետական համալսարանի Միջազգային հարաբերությունների ֆակուլտետի ուսումնամեթոդական խորհրդի և Հանրային կառավարման ամբիոնի կողմից ներկայացված կրթական ծրագրերի պահանջներին համապատասխան: Այն նախատեսված է «Հանրային կառավարում» բաժնի բաղկավորի ուսանողների և հանրային կառավարման տեսության և պատմության հիմնասկզբներով հետաքրքրվող հանրության համար:

ՀՏԴ 351 (072)
ԳՄԴ 67.401

ISBN 978-9939-0-2032-7

© Քալանթարյան Է., 2016

© Ալթունյան Կ., 2016

YEREVAN STATE UNIVERSITY

DEPARTMENT OF INTERNATIONAL RELATIONS

CHAIR OF PUBLIC ADMINISTRATION

EDGAR KALANTARYAN

KATERINA ALTUNYAN

THEORY OF PUBLIC ADMINISTRATION (part1)

Course Syllabus & Methodology Guide

Yerevan-2016

ЕРЕВАНСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ

КАФЕДРА ГОСУДАРСТВЕННОГО УПРАВЛЕНИЯ

ЭДГАР КАЛАНТАРЯН

КАТЕРИНА АЛТУНЯН

**ТЕОРИЯ ГОСУДАРСТВЕННОГО
УПРАВЛЕНИЯ (часть 1)**

Программа курса и

методическое пособие

Ереван 2016

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Դասընթացի համառոտ նկարագրությունը	6
Բաժին 1. Կազմակերպչական-մեթոդական խնդիրներ	8
1.1. Դասընթացի նպատակը	8
1.2. Դասընթացի կրթական արդյունքները	9
1.3. Գիտելիքների ստուգման ընթացիկ ձևեր	10
Բաժին 2. Դասընթացի թեմաները և համառոտ բովանդակությունը	11
2.1. Դասընթացի կազմակերպչական-մեթոդական տվյալները	11
2.2. Դասընթացի թեմատիկ կառուցվածքը	11
2.3. Դասընթացի բովանդակությունը	13
Թեմա 1. Կառավարման գիտության զարգացման փուլերը	13
Թեմա 2. Կառավարման էությունը	15
Թեմա 3. Հանրային կառավարման տեսությունը	17
Թեմա 4. Հանրային կառավարման հասկացությանի ապարատը	20
Թեմա 5. Հանրային կառավարման ամերիկյան դպրոցը	22
Թեմա 6. Հանրային կառավարման ֆրանսիական դպրոցը	24
Թեմա 7. Հանրային կառավարման բրիտանական ու գերմանական դպրոցները	26
Թեմա 8. Բյուրոկրատիայի տեսություն	30
Թեմա 9. Գիտական կառավարման (մենեջմենթ) դպրոցը	32
Թեմա 10. Հանրային կառավարման դասական (վարչական) դպրոցը	27
Թեմա 11. Նեոդասական կամ «Մարդկային հարաբերությունների» դպրոցը	34
Թեմա 12. Հանրային կառավարման վարքաբանական դպրոցը	35
Թեմա 13. Մոտիվացիոն տեսություններ	38
Թեմա 14. Հանրային կառավարման համակարգի ինստիտուտները	40
Թեմա 15. Պետական կառավարման առանձնահատկությունները անցումային երկրներում	43
Թեմա 16. Հանրային կառավարման համակարգը ՀՀ-ում	45

Դասընթացի համառոտ նկարագրությունը

Լինելով երիտասարդ, սակայն զարգացման արագ տեմպեր ունեցող ինքնուրույն գիտակարգ, հանրային կառավարումը հանդիսանում է պետության և հասարակության կառավարման տեսական և գործնական գիտելիքների կուռ համակարգ: Դասընթացը ներկայացնում է հանրային կառավարման գիտակարգի ներածականը: Դասընթացն իր մեջ ներառում է տարբեր տեսությունների և պրակտիկաների ուսումնասիրություններ, որոնք լուսաբանում են հանրային կառավարման հիմնախնդիրները: Դասախոսական նյութը ներառում է կառավարչական մտքի պատմություն, հանրային կառավարման տեսություններ, բյուրոկրատիայի, խոշոր կազմակերպություններում կառավարման, մարդկային ռեսուրսների կառավարման, մոտիվացիոն տեսություններ, պետության, հասարակության քաղաքական համակարգի, հանրային ծառայության վերաբերյալ հայեցակարգեր:

Մոցիալական աշխարհի այդ և մի շարք այլ երևույթների խորքային ուսումնասիրություններն անհրաժեշտ նախապայման են հանրային կառավարման համակարգի արդիականացման և արդյունավետության բարձրացման, որոշումների ընդունման, հանրային ծառայողների արհեստավարժ ու բանիմաց սերունդ դաստիարակելու համար: Հանրային կառավարման փորձ ունեցող զարգացած պետությունների ձեռքբերումները ժողովրդավարական ինստիտուտների կայացման, քաղաքացիական հասարակության, հանրային ծառայությունների մատուցման, հանրային կազմակերպությունների գործառնության, տարածքային կառավարման, ինչպես նաև պետություն-հասարակություն երկխոսության գործունե ընթացակարգեր ստեղծելու տեսանկյունից կարող են նպաստել կառավարման ժողովրդավարական սկզբունքների ամրապնդմանը, ինչպես կառավարման ազգային, այնպես էլ քաղաքակրթություններին երկխոսության մակարդակներում:

Պետության կանոնավոր գործունեությունն ու գործառույթների կատարումը մեծապես պայմանավորված է հանրային կառավարման որակից: Հանրային կառավարման համակարգի արդի տրամաբանությունը բացառում է հասարակության մեջ շահերի և հարաբերությունների վրա միակողմանի ներազդեցության կառուցակարգերը՝ խրախուսելով մարդկանց համակցության և ինքնակազմակերպման պրակտիկան: Այս խմաստով, իբրև սուբյեկտների, կառավարման տարբեր մակարդակների ու դրանց միջև կապերի և հարաբերությունների կարգավորման քաղաքական, վարչաիրավական և տնտեսական մեթոդների համակարգ, հանրային կառավարումն ավելի ընդգրկուն հասկացություն է, քան պետական կառավարումը: Այնուամենայնիվ, պետությունն ու հանրային կազմակերպությունները, ինստիտուտները փոխպայմանավորված են:

«Հանրային կառավարման տեսություն» ուսումնական դասընթացի ծրագիրը նախատեսված է հանրային կառավարման և հարակից մասնագիտությունների բակալավրի կրթական ծրագրերի ուսանողների համար: Դասընթացի ծրագիրը ներառում է ներածություն, որը պարունակում է դասընթացի հիմնական նպատակները, ակնկալվող արդյունքները, դասաժամերը, ուսանողների գիտելիքների ու կարողությունների ստուգման ձևերն ու գնահատման չափանիշները, կրեդիտների քանակը, ինչպես նաև դասախոսության թեմաների նկարագրությունը, սեմինար պարապմունքների թեմաներն ու գրականության ցանկը:

Բաժին 1. Կազմակերպչական-մեթոդական խնդիրներ

1.1. Դասընթացի նպատակը

Դասընթացը նպատակ ունի ծանոթացնել ուսանողներին հանրային կառավարման դպրոցի տեսություններին և մոդելներին, արդի գործընթացներին և զարգացման միտումներին: Ուսանողներին կներկայացվեն կառավարման տեսության հիմնադրույթները և հանրային կառավարումը որպես մասնագիտություն: Դասընթացն ուսանողին հնարավորություն կտա հասկանալ և մեկնարանել կազմակերպություններում մարդկային և նյութական ռեսուրսների փոփոխությունների պատկերը, դրանց հիման վրա վերլուծել պետական կառավարման արդյունավետությունը, հանրային կառավարման ինստիտուցիոնալ և իրավական միջավայրը, միևնույն ժամանակ կիրառելով այն տեսությունները, որոնք առավելագույնս օպտիմալ կլինեն հանրային կազմակերպությունների ղեկավարման և առաջնորդման համար:

Անդրադառնալով կառավարչական մտքի պատմության և հանրային կառավարման տեսության զարգացման հիմնական փուլերին, մանրամասնորեն ներկայացվում և քննարկվում են տեսաբանների լայն շրջանակի աշխատություններն ու հանրային կառավարման այլ խնդիրների վերաբերյալ հայեցակարգային մոտեցումները: Դասընթացն իր մեջ ներառում է հանրային կառավարման ամերիկյան, ֆրանսիական, բրիտանական ու գերմանական դպրոցների բաժանման սկզբունքով առանձնացված գիտական կառավարման, մարդկային հարաբերությունների, կառավարման մոտիվացիոն ու վարքաբանական, իրավիճակային ու համակարգային մոտեցումները, ինչպես նաև մարդկային պահանջմունքների դասական և ժամանակակից տիպերը: Վերոնշյալ թեմաների խորացված դասավանդումը նպատակ ունի համակողմանի գիտելիքներ փոխանցել ուսանողներին հանրային կառավարման տեսական և գործնական խնդիրների մասին:

Բացի վերոնշյալից, ուսանողներին կփոխանցվեն նաև անցումային երկրներում պետական կառավարման առանձնահատկությունների, հանրային կառավարման համակարգի ինստիտուտների ու կազմակերպությունների մասին գիտելիքներ: Քննարկման առանձին թեմա է հանդիսանում հանրային կառավարման համակարգի կայացման գործընթացը ՀՀ-ում:

Ծրագիրը հաջողությամբ ավարտելու համար ուսանողը պետք է յուրացնի ծրագրի բոլոր կրթական վերջնարդյունքները:

1.2. Դասընթացի կրթական արդյունքները

Դասընթացի ավարտին ուսանողները՝

- կյուրացնեն հանրային կառավարման մասնագիտական բառապաշարը, կտիրապետեն հիմնական հասկացությային ապարատին,
- կունենան հստակ պատկերացումներ հանրային կառավարման տեսության և պրակտիկայի հիմնական ուղղությունների մասին,
- կկարողանան քննարկել այդ տեսությունների և տարբեր հայեցակարգային մոտեցումների ազդեցությունը հանրային կառավարման գիտակարգի վրա,
- տեսության հիմնադրույթների դիրքերից, կկարողանան համակողմանիորեն վերլուծել հանրային կառավարման համակարգի կայացման արդի խնդիրները ՀՀ-ում, առաջարկել նոր մոտեցումներ:

Ունակ կլինեն՝

- դասընթացի ժամանակ ստացած գիտելիքներն ու մասնագիտական հասկացությունները կիրառել գործնականում,
- վերլուծել հանրային կառավարման արդի հարցադրումները սեփական դիտանկյունից,
- գործնական հարթակում տարանջատել և դասակարգել հանրային կառավարման գործառույթները, ինստիտուտներն ու սուբյեկտները,
- թվարկելու այն քայլերի հաջորդականությունը, որով պետք է պլանավորվի և գնահատվի հանրային կառավարման համակարգի արդունավետությունը:

1.3. Գիտելիքների ստուգման ընթացիկ ձևեր

Ուսանողների գիտելիքների ստուգումն իրականացվում է երկու ընթացիկ և եզրափակիչ քննությունների միջոցով:

Առաջին ընթացիկ քննությունը գրավոր առաջադրանք է (թեսթ): Այն գնահատվում է առավելագույնը 4 միավոր, միավորների քայլը 0,5 է: Առաջին ընթացիկ քննության թեսթերը ներառում են դասընթացի 1-7 թեմաները:

Երկրորդ ընթացիկ քննությունը գրավոր առաջադրանք է (թեսթ), որը նույնպես գնահատվում է առավելագույնը 4 միավոր, միավորների քայլը 0,5: Երկրորդ ընթացիկ քննության թեսթերը ներառում են դասընթացի 8-16 թեմաները:

Եզրափակիչ քննությունը գնահատվում է առավելագույնը 10 միավոր: Այն անցկացվում է բանավոր: Հարցատոմսը պարունակում է 3 հարց, որոնցից առաջին երկու հարցերը գնահատվում են 3-ական միավոր, իսկ երրորդ հարցը՝ 4 միավոր: Միավորների քայլը 0,5 է:

Բաժին 2. Դասընթացի թեմաները և համառոտ բովանդակությունը

2.1. Դասընթացի կազմակերպական-մեթոդական տվյալները

Աշխատանքի տեսակը	Ժամաքանակը
Դասախոսություն	48
Սեմինար պարապմունք	16

2.2. Դասընթացի թեմատիկ կառուցվածքը

No	ԹԵՄԱՅԻ ԱՆՎԱՆՈՒՄ	ԴԱՄԱՎԱՆՂՄԱՆ ԺԱՄԵՐԻ ՔԱՆԱԿԸ	
		դասախոսություն	սեմինար պարապմունք
1.	Կառավարման գիտության զարգացման փուլերը	2	
2.	Կառավարման էությունը	2	
3.	Հանրային կառավարման տեսությունը	2	
4.	Հանրային կառավարման հասկացության հասկացության ապարատը	4	4
5.	Հանրային կառավարման ամերիկյան դպրոցը	4	
6.	Հանրային կառավարման ֆրանսիական դպրոցը	4	
7.	Հանրային կառավարման բրիտանական և գերմանական դպրոցները	4	4
8.	Բյուրոկրատիայի տեսություն	4	

9.	Գիտական կառավարման (մենեջմենթի) դպրոցը	2	
10.	Հանրային կառավարման դասական (վարչական) դպրոցը	4	
11.	Նեոդասական կամ «Մարդկային հարաբերություններ» դպրոցը	2	
12.	Հանրային կառավարման վարչարանական դպրոցը	4	4
13.	Մոտիվացիոն տեսություններ	2	
14.	Հանրային կառավարման համակարգի ինստիտուտները	2	
15.	Պետական կառավարման առանձնահատկությունները անցումային երկրներում	2	
16.	Հանրային կառավարման համակարգը ՀՀ-ում	4	4
	<i>ԸՆԴԱՄԵՆԸ</i>		

2.3. Դասընթացի բովանդակությունը

Թեմա 1. Կառավարման գիտության զարգացման փուլերը

Կառավարման էվոլյուցիոն բնույթն ու դետերմինիզմը: Կառավարման գիտության զարգացման նախապատմական (*առաջին*) փուլի առանձնահատկությունը: Սեփականության ծագումն ու կառավարման նոր սկզբունքները կառավարման գիտության զարգացման *երկրորդ* փուլում: Կառավարչական վերահսկողության կառուցակարգերը վաղ քաղաքակրթություններում: Կառավարչական գործի մասնագիտացումը (*երրորդ* փուլ): Կրոնի և կրոնական կառույցների դերը պետության կառավարման համակարգում: Եկեղեցու և կրոնական այլ կառույցների կառավարման պրակտիկան որպես կառավարման արդյունավետ մոդել (*չորրորդ* փուլ): Եկեղեցի-պետություն փոխհարաբերությունները: Կառավարչական հարաբերությունների կերպափոխումը կրոնական գաղափարախոսության ազդեցության ներքո: Մաքիավելլականություն. Կառավարման և ղեկավարման մաքիավելլական սկզբունքները: Կառավարման կապիտալիստական փուլի առանձնահատկություններն ու եվրոպական քաղաքակրթության վերելքը (*հինգերորդ* փուլ): Արդյունաբերական հեղափոխությունն ու կառավարման գիտության զարգացման այդ փուլի սկզբունքները: Մենեջմենթի (կառավարման), որպես ինքնուրույն գիտաճյուղի ձևավորումը (*վեցերորդ* փուլ): Կառավարման գիտության զարգացման ուղենիշները հետարդյունաբերական փուլում:

Գրականության ցանկ

- Մուվարյան Յ., «Մենեջմենթ», Տնտեսագետ, 2009թ., -Ե., էջեր16-21
- Теория управления: Учебник /Под ред. Ю.В. Васильева, В.Н. Парахиной, Л.И. Ушвицкого, -2-ое изд. доп., М.: Финансы и статистика, 2005, стр. 46-55
- Кравченко А.И., Истоия менеджмента: Учебное пособие для студентов вузов.-М.: Академический Проект, 2000, стр. 5-7, 8-13
- Комарова Н.В., Теоретические основы менеджмента: Конспект

лекций, -М.: Доброе слово, 2005, стр. 8-12, 15-25

- Купряшин Г. Л., Основы государственного и муниципального управления: Учебник и практикум для академического бакалавриата, М.: Азд. Юрайт, 2015, стр. 43-88
- Кузнецова Н.В., История менеджмента, Изд. Дальневосточного университета, Владивосток, 2004, стр. 4-26
- Мескон М., Альберт М., Хедоури Ф., Менеджмент, М.: Изд. «Дело», 1997, стр. 17-39, 41-60
- Мескон Майкл Х., Альберт Майкл, Хедоури Ф. Основы менеджмента, 3-у изд.: Пер. с англ.-М.:ООО «И. Д. Вильямс», 2007, стр. 8-20
- Encyclopaedia of Public Administration and Public Policy, First Update Supplement, edited by Jack Rabin, Taylor and Francies Group, USA, 2005

Լրացուցիչ գրականություն

- Дремина М.А., Копнов В.А., Социальные аспекты менеджмента качества, Монография, Екатеринбург, 2010, -148
- Костенко Е.П., История менеджмента: Учеб. пособие/ Е.П. Костенко, Е.В. Михалкина/, Юж. фед. унив., Ростов-на-Дону, 2014, -606
- Маршаев В.И., История управленческой мысли: Учебник, М.: Инфйра, 2005, -731
- Теория упрвления: Учебник/Под ред. Ю.В. Васильева, В.Н. Парахиной, Л.И. Ушвицкого, 2-е изд. доп., М.: Финансы и статистика, 2005, -608
- Тенебаум Б., Великий Макиавелли: Темный гений власти. «Цель оправдывает средства?», Изд. Яуза, Эксмо 2012г., - 450 с
- Bonazzi G., Storia del pensiero organizzativo, «FrancoAngeli», Milano (Italy), 2008. Cap. 1. La questione industriale: tecnologia e consenso, pp. 29-52
- Daft L. Richard, Management, 9th Edition, Vanderbilt University, South-Western Learning, 2010
- Burnham J., The Managerial Revolution, N.Y., 1941

- Rosenbloom David H., Public Administration: Understanding Management, Politics and Law in the Public Sector, Eith ed., New York, 2015, -585
- Public Administration Evolving: From Foundations to the Future /Ed. by Mary E.Guy and Marilyn M. Rubin/ Routledge, New York and London, 2015, -351
- Witzel M., A History of Management Thought, Routledge, London and New York, 2012, -302

Մեմինար պարապմունքի հարցեր

- 1) Կառավարման գիտության զարգացման փուլերը:
- 2) Կառավարման գիտության զարգացման յուրաքանչյուր փուլի առանձնահատկությունը:
- 3) Կառավարման մաթիավելլական սկզբունքները:
- 4) Հանրային կառավարման հետադարձադարձական փուլի բնորոշ առանձնահատկությունները:

Թեմա 2. Կառավարման էությունը

«Կառավարում» տերմինը քաղաքական լեզվամտածողության մեջ: Կառավարման փիլիսոփայությունը (Գ.Էմերսոն): Կառավարչական հարաբերությունների և իրականության ճանաչողությունը կառավարման գործընթացի միջոցով: Կառավարման գործառույթները: Մարդը որպես կառավարող և կառավարվող էակ: Օրինաչափությունները կառավարման գործընթացների վերլուծության ժամանակ: Կառավարման գործնական տարբերությունները մարդկային կենսագործունեության տարբեր ոլորտներում (պետություն, կազմակերպություն, բանակ և այլն): Կառավարման ընդհանուր մեթոդաբանությունը (տնտեսական, վարչակազմակերպական, սոցիալ-հոգեբանական): Կառավարման մեթոդները կառավարման օբյեկտի վրա ներազդման եղանակներ: Կառավարման սկզբունքները և դրանց դասակարգումը: Աշխատանքի կազմակերպման տեսական և պրակտիկ սկզբունքների հակասության խնդիրը: Կառավարչական գործընթացի հիմնական փուլերը: Կառավարման մակարդակ-

ների դասակարգումն ու գործառույթների տարբերությունը: Կառավարման հայեցակարգային երեք մոտեցումները (*գործընթացային, համակարգային, իրավիճակային*): Հաղորդակցությունն ու կառավարչական որոշումները (գործընթացային մոտեցում): Կառավարման համակարգային մոդելները (*կիրքեռնետիկ, կանոնական, հիերարխիկ, ցանցային*): Կառավարման արդյունավետության իրավիճակային փոփոխականները:

Գրականության ցանկ

- Քալանթարյան Է., Հանրային կազմակերպությունների տեսություն, Ուսումնական ձեռնարկ, ԵՊՀ, 2016, էջեր 9-19
- Атаманчук Г.В., Теория государственного управления, Учебник, М.: Езд. «Омега-Л», 2010, стр. 233-252
- Теория управления: Учебник /Под ред. Ю.В. Васильева, В.Н. Парахиной, Л.И. Ушвицкого, -2-ое изд.м доп., М.: Финансы и статистика, 2005, стр. 10-33, 142-158
- Войтович В.Ю., Государственное (административное) управление. Учебное пособие.- Ижевск: Исд.-во ИЭиУ ФГБОУ ВПО, 2012, стр. 132-140
- Кравченко А.И., Истоия менеджмента: Учебное пособие для студентов вузов.-М.: Академический Проект, 2000, стр. 5-8, 59, 64
- Комарова Н.В., Теоретические основы менеджмента: Конспект лекций, -М.: Доброе слово, 2005, стр. 4-8, 12-14, 14-19, 23-25
- Купряшин Г. Л. Основы государственного и муниципального управления: Учебник и практикум для академического бакалавриата, М.: Азд. Юрайт, 2015, стр. 17-39
- Кузнецова Н.В., История менеджмента, Изд. Дальневосточного университета, Владивосток, 2004, стр. 152-164
- Эмерсон Г., Двенадцать принципов производительности. М.-Л., 1931
- Чиркин В.Е., Система государственного и муниципального управления: Учебник, М.: Юрист, 2005, стр. 115-127
- Охотский Е.В., Теория и механизмы современного

государственного управления, 2-ое изд. Перераб. и доп., М.: Изд. Юрайт, 2015, стр. 12-27

- Bovaird T., Toffler E., Public Management and Governance, London and N.Y., 2005, pp. 3-12, 163-174

Լրացուցիչ գրականություն

- Вигман С. Л.. Стратегическое управление в вопросах и ответах: учеб. пособие. — М. : ТК Велби, Изд-во Проспект, 2004
- Саймон А. Герберт, Смитбург Д., Томпсон В., Менеджмент в организациях, Ред. А.М. Емельянов, пер. с англ., М.: РАГС «Экономика», 1995
- Новиков Д.А., Методология управления, М.: Либроком, 2011, -128
- Urwick L, The Elements of Administration. New York : Harper & Row, 1943
- Cropf Robert A., Giancola jenifer M., Loutzenhiser Kirsten K., The Public Administration Casebook, New York, 2012, -100
- Ott Steven J., Russell E.W., Introductory to Public Administration: A Book of Readings: 1th Edition, 2013, -525
- Handbook of Public Policy Analysis: Theory, Politics and Methods, /ed. by Frank Fischer, Gerald J. Miller, Mara S. Sidney/, CRC Press, London and New York, 2007, -642
- Hague R., Harro M., Comparative Government and Politics, 6th Edition, Published by Palgrave Macmillan, New York, -365

Մեմինար պարապմունքի հարցեր

- 1) Կառավարման գործընթացային էությունը:
- 2) Կառավարչական գործընթացի հիմնական գործառույթները:
- 3) Կառավարչական գործընթացի բաղկացուցիչ տարրերը:
- 4) Կառավարման սահմանման գիտական մոտեցումները և դրանց տարբերությունները:

Թեմա 3. Հանրային կառավարման տեսությունը

Հանրային կառավարման միջոցառարկային բնույթը: Հանրային կառավարման տեսության ուսումնասիրության օբյեկտը, առարկան, խնդիրները: Սոցիալական, տնտեսական, միջպետական

հարաբերությունների և հանրային կառավարման այլ ոլորտներ: Անհատ և հասարակություն, անհատ և պետություն, անհատ և իրավունք փոխհարաբերությունների ոլորտը: Հանրային կառավարումը որպես մենեջմենթի գիտաճյուղ: Հանրային կառավարման անջատումը քաղաքական գիտություններից: Հանրային կառավարման կապը բնական և հասարակագիտական գիտությունների հետ: «Հանրային կառավարում» տեսության պատմական չափումը: Հանրային կառավարման տեսության փուլերը: Առաջին փուլին (1880-1920-ականների սկիզբ) բնորոշ առանձնահատկությունները: Երկրորդ փուլի (1920-50-ականներ) առանձնահատկությունները: Երրորդ փուլի (սկսած 1950-ականներից մինչ այսօր) առանձնահատկությունները: Public Administration մասնագիտությունը Արևմտյան Եվրոպայում և ԱՄՆ-ում:

Գրականության ցանկ

- Василенко И.А., Административно-государственное управление в странах Запада: США, Великобритания, Франция, Германия, М. 2001, стр. 5-21
- Войтович В.Ю., Государственное (административное) управление. Учебное пособие.- Ижевск: Исд.-во ИЭиУ ФГБОУ ВПО, 2012, стр. 9-14, 19-30
- Теория управления: Учебник /Под ред. Ю.В. Васильева, В.Н. Парахиной, Л.И. Ушвицкого, -2-ое изд.м доп., М.: Финансы и статистика, 2005, стр. 55-67
- Наумов С.Ю., Система государственного управления, М.: Изд. «Форум», 2008, -81
- Чиркин В.Е., Система государственного и муниципального управления: Учебник, М.: Юрист, 2005, стр. 30-35
- Кузнецова Н.В., История менеджмента, Изд. Дальневосточного университета, Владивосток, 2004, стр. 23-26
- Мескон М., Альберт М., Хедоури Ф., Менеджмент, М.: Изд. «Дело», 2004, -493
- Охотский Е.В., Теория и механизмы современного

государственного управления, 2-ое изд. Перераб. и доп., М.: Изд. Юрайт, 2015, стр. 30-62, 65-88, 140-174

- Bonazzi G., Storia del pensiero organizzativo, «FrancoAngeli», Milano (Italy), 2008. Cap. 4 La teoria della crescita della personalità
- Hague R., Harrop M., Comparative Government and Politics, 6th Edition, Published by Palgrave Macmillan, New York, 2004, pp.1-17, 89-122
- Lourence E. Lynn. Jr, Public Management: Old and New, 270 Madison Ave, New York, 2006, pp.19-27

Լրացուցիչ գրականություն

- Друкер П., “Задачи менеджмента в 21 веке”, Пер. с англ.: – М.: Издательский дом «Вильямс», 2004. – 272 с.
- Lynn, Laurence E., Public Management: Old and New, New York, 2006
- McLaughlin K., Osborne P. Stephen, Ferlie E., New Public Management: Current Trends and Future Prospects, Ed. Taylor and Franceies e-library, London and New York, 2005
- McLoughlin K., Stephen P.O., Ferlie E., New Public Management, London and New York, 2005, -355
- Osborne D., Gaebler T., Reinventing government: How the Enterpreneurial Spirit is Transforming the Public Sector, Ed. A.William Patrick Book, 1992
- Holzer M., Public Administration: An Introduction, Second ed., New York, 2016
- The SAGE Handbook of Public Administration/ Ed. by B.Guy Peters and Jon Pierre/, 2012, London, -786
- Denhardt R. B., Denhardt J.V., Public Administration: An Action Orientation, /Sixth ed./, USA, 2009, -471
- Kettle F. D., The Transformation of Governance: Public Administration for the Twenty-first Century/ Updated ed./ U.S., 2015, -211

Սեմինար պարապմունքի հարցեր

- 1) Հանրային կառավարման տեսության ձևավորումը:
- 2) Հանրային կառավարման միջգիտակարգային բնույթը:

3) Հանրային կառավարման տեսության զարգացման հիմնական փուլերը:

4) Հանրային կառավարման տեսության փուլերի առանձնահատկությունները:

Թեմա 4. Հանրային կառավարման հասկացութային ապարատը

«Հանրային կառավարում», «վարչարարություն», «բյուրոկրատիա» հասկացությունները քաղաքագիտական բառարաններում: «Public Administration», «Public Policy», «Management» և «Governance» հասկացությունների սահմանման առանձնահատկություններն ու հայերեն համարժեք տերմինները: Ընդհանուր և ֆունկցիոնալ մենեջմենթ: Նորմատիվ, ռազմավարական և օպերատիվ մենեջմենթ. Համեմատականներն ու առանձնահատկությունները: Հաշվետվողականություն, ապակենտրոնացում և դեկզագում: Հանրային հատվածի կառավարում: Գործարար և մենեջեր հասկացությունների տարբերությունը: Հանրային կառավարման մասնագիտացումն ու մասնագիտական հմտությունները (skills): Քաղաքացիական հասարակության կազմակերպական կառուցվածքը: Քաղաքացիական հասարակություն-բյուրոկրատիա փոխհարաբերությունները: Հանրային ծառայողների դերը ժամանակակից հասարակություններում: «Լավ կառավարման» հայեցակարգը: Հանրային կառավարման հավակարգի ամբողջականությունը (Integrity):

Գրականության ցանկ

- Քալանթարյան Է., Հանրային կազմակերպությունների տեսություն, Ուսումնական ձեռնարկ, ԵՊՀ, 2016, էջեր 21-29
- Атаманчук Г.В., Теория государственного управления, Учебник, М.: Езд. «Омега-Л», 2010, стр. 16-40
- Кравченко А.И., Истоия менеджмента: Учебное пособие для студентов вузов.-М.: Академический Проект, 2000, стр. 12-13
- Комарова Н.В., Теоретические основы менеджмента: Конспект лекций, -М.: Доброе слово, 2005, стр. 6-7
- Василенко И.А., Административно-государственное управление

в странах Запада: США, Великобритания, Франция, Германия, М. 2001, стр. 31-43

- Войтович В.Ю., Государственное (административное) управление. Учебное пособие.- Ижевск: Исд.-во ИЭиУ ФГБОУ ВПО, 2012, стр. 31-46, 47-57
- Bovaird T., Toffler E., Public Management and Governance, published in the USA and Canada by Routledge, New York, 2003, pp. 175-180
- Definition of Basic Concepts and Terminologies in Governance and Public Administration, /Fifth session/, UN, Economic and Social Council, N.Y., 2006, pp. 27-31
- Lynn Laurence E., Public Management: Old and New, New York, 2006, pp.1-17
- Huges, Owen E., Public Management and Administration.-3 rd ed. 2003, pp. 1-20

Լրացուցիչ գրականություն

- Հանրային կառավարման հիմնախնդիրներ, /Վ.Ս. Միրզոյանի խմբ./ Երևան 2013թ.
- Հանրային կառավարում /ՀՀ պետական կառավարման ակադեմիա/, 2008թ.
- Հանրային կառավարման նյութերի հայերեն ժողովածու /Ռուսական և արևելաեվրոպական ուսումնասիրությունների կենտրոն/, Արիզոնայի Նահանգային Համալսարան, Երևան 2006
- Чиркин В.Е., Система государственного и муниципального управления: Учебник, -М.: Юристь, 2005, -379с
- Fry Brian R., Jos C.N. Raadschelders, Mastering Public Administration: From Max Weber to Dwight Waldo, /2nd ed./, Washington DC, 2008, -371
- Hill Carolyn J., Public Management: A Three-Dimensional Approach, 2009, Washington DC., -490
- Nicholas Henry, Paradigm of Public Administration, Public Administration Review, Vol. 35, No 4, (Jul.-Aug.,1975), p 378-386

- Richard Clay Wilson, Jr., *Rethinking Public Administration: The Case for Management*, /2nd ed./, Pub. By Melvin and Leigh Publishers, 2016, -160
- *Public Administration and Democratic Governance: Governments Serving Citizens/ 7th Global Forum on Reinventing Government Building Trust in Government/*, 26-29 June, Austria, 2007, -312

Սեմինար պարապմունքի հարցեր

- 1) Հանրային կառավարման առանցքային հասկացությունները:
- 2) Մենեջմենթի երեք տիպերը:
- 3) Հանրային կառավարման մասնագիտության հմտությունները:
- 4) Հանրային կառավարման սուբյեկտները:

Թեմա 5. Հանրային կառավարման ամերիկյան դպրոցը

Հանրային կառավարման ամերիկյան դպրոցի ծագումն ու զարգացումը: Հանրային կառավարման էմպիրիկ հետազոտությունները և էմպիրիկ գիտելիքի արժեքը ամերիկյան դպրոցի տեսաբանների գնահատմամբ (Ջ.Գեննել, Յ.Մեյեն, Ռ.Լեյն): Վարչարարությունը հանրային կառավարման արդյունավետության և օպտիմալացման որոշիչ գործոն: Վարչարարություն՝ մասնագիտացման սկզբունքով (Լ.Ուայթ): Հանրային ինստիտուտների և կառույցների ռազիոնալ կառուցվածքի մոդելները: Գաղափարական նոր հոսանքների («մարդկային հարաբերությունների», վարքարանական, մոդերնիզմի, կառուցվածքային ֆունկցիոնալիզմի) և ուղղությունների ծագումը էմպիրիկ հետազոտությունների արդյունքում: Վառուցվածքային ֆունկցիոնալիզմ (Թ.Պարսոնս): «Վազմակերպական զարգացման» հայեցակարգի ծագումը 1980-ականներին:

Գրականության ցանկ

- Василенко И.А., *Административно-государственное управление в странах Запада: США, Великобритания, Франция, Германия: Уч. Пособие: Изд. 2-ое, М.: «Логос» 2001, стр. 43-58*
- *Теория управления: Учебник /Под ред. Ю.В. Васильева, В.Н. Парахиной, Л.И. Ушвицкого, -2-ое изд.м доп., М.: Финансы и*

статистика, 2005, стр. 76-83

- Мескон Майкл Х., Альберт Майкл, Хедоури Ф. *Основы менеджмента*, 3-у изд.: Пер. с англ.-М.: ООО «Дело», 1997, стр. 206-213
- Lynn Laurence E., *Public Management: Old and New*, New York, 2006, pp. 36-38, 79-101
- Shafritz Jay M., Hyde Albert C., *Classics of Public Administration, Adresses essays, lectures*, Publishing Company, Oak Park, Illinois, 1978, pp. 3-17

Լրացուցիչ գրականություն

- Richard J., Stillman II, *Public Administration: Concepts and Cases*, /9th ed./, USA, 2010, -507
- Frederckson H. George, *The Public Administration Theory Promer*, /Third ed./, New York, 2016, -299
- *Handbook of Public Policy Analysis: Theory, Politics and Methods*, /Ed. by Frank Fisher, Gerald J.Miller, Mara S. Sidney/, CRC Press, London and New York, 2007, -670
- Leonard D. White, *Public Administration Review*, Vol. 25, March 1965, Reprinted with permission from ASPA, pp. 327-357
- Milakovich E. Michael, Gordon J. George, *Public Administration in America*, /Eleventh ed./, USA, 2013, -626
- Murray J.Horn, *The Political Economy of Public Administration: Institutional Choice in the Public Sector*, Cambridge University Press, USA, 1995, -260
- Koliba Christopher, Jack W. Meek, Aim Zia, *Public Administration and Public Policy: A Comprehensive Publication Program*, CRC-Press, 2010, -343
- Mcnabb David E., *The New Face of Government: How Public Managers are Forging a New Approach to Governance*, CRC Press, 2009, USA, -280
- Box Richard C., *Public administration and Society: Critical Issues in American Government*, New York, 2015, -250
- *USA Public Administration Country Profile*, Feb. 2006, -18

Մեմինար պարապմունքի հարցեր

- 1) Հանրային կառավարման ամերիկյան դպրոցի հետազոտությունները:
- 2) Հանրային կառավարման ամերիկյան դպրոցի հիմնադիր տեսաբանները և նրանց ներդրումը հանրային կառավարման տեսության զարգացման մեջ:
- 3) Հանրային կառավարման տեսության զաղափարական նոր ուղղությունները:

Թեմա 6. Հանրային կառավարման ֆրանսիական դպրոցը

Հանրային կառավարման ֆրանսիական դպրոցի ծագումն ու զարգացումը: Հանրային կառավարման ֆրանսիական դպրոցի առանձնահատկությունները: Հանրային կառավարման գիտակարգի ծագումը Ֆրանսիայում որպես սահմանադրական իրավունքի զարգացման արդյունք: Բնաստիտուցիոնալիզմի տեսությունը (Մ.Պրելո, Մ.Կրոզյե, Մ.Դյուվերժե): Բշխանության կենտրոնի տեղափոխումը անձերից դեպի ինստիտուտներ: Բնաստիտուտները որպես մարդկային հարաբերությունների մոդելներ: Բնաստիտուտների տիպաբանությունը (*պարզ և բարդ համակարգերով*): Բնաստիտուտի կարգավիճակ ունեցող սոցիալ-քաղաքական երևույթների, հարաբերությունների ու սուբյեկտների տարանջատումը: «Հասարակական նոր դաշինքի» մասին հայեցակարգը: Բյուրոկրատիայի ֆենոմենը Մ.Կրոզյեի աշխատություններում:

Գրականության ցանկ

- Սուվարյան Յ., Մենեջմենթ, Ե. 2009, էջեր 30-34
- Вергилес Э.В., Анализ принципов управления Анри Файоля/Моск. гос. ун-т экономики, статистики и информатики. - М., 2001. - 28
- Василенко И.А., Административно-государственное управление в странах Запада: США, Великобритания, Франция, Германия: Уч. Пособие: Изд. 2-ое, М.: «Логос» 2001, стр. 66-79

- Дюверже М., Политические партии/ Пер. с. Фр. Л.А. Зиминной.- Изд. 5-е.,-М.: Академический Проект, Гаудаемус, 2013, стр. 456-490
- Кравченко А.И., Истоия менеджмента: Учебное пособие для студентов вузов.-М.: Академический Проект, 2000, стр. 71-74
- Bonazzi G., Storia del pensiero organizzativo, «FrancoAngeli», Milano (Italy), 2008. Cap. 12. Michel Crozier: Sistema burocratico e strategie degli attori
- Lynn Laurence E., Public Management: Old and New, New York, 2006, pp. 32-33

Լրացուցիչ գրականություն

- Введение в государственное управление: Материалы для чтения, /Сост. А.З.Закиров, С.К.Мурзаев/ ИГМУ АУ, Б.: 2005, -200
- Дюверже М., Политические партии/ Пер. с франц. -М.: Академический Проект, 2000. -538с.
- Мальшев М.А., Теория и методы современного государственного управления, Учебно-методическое пособие, СПб.: Санкт-Петербург, 2011, -280
- Файоль А., Общее и промышленное управление, Л.-М., 1924
- Франция на пороге перемен: экономика и политика в начале 21-го века, /Отв. ред. А.В.Кузнецов, М.В.Клинова, А.К.Кудрявцев, П.П.Тимофеев/, М.: ИМЭМО РАН, 2016, -285
- Crozier Michel J., Huntington Samuel P., Watanuki Joji, The Crisis of Democracy: Report on the Governability of Democracies to the Trilateral Commission, N.Y. University Press, 1973, -220
- Crozier Mishel, The Bureaucratic Phenomenon (with a new introduction by Erhard Friedberg), New Brunswick and London, Transaction Publishers, 2010
- Thibault Daudigeis, Bertrand Valiorgue, Is there a French School of Organizational Institutionalism?, Working Paper Serie, RMT (WPS), 2010, -32
- Ackerman Susan Rose, Policymaking and Public Law in France: Public Participation, Agency Independence and Impact Assessment, Yale Law School, 2013, pp. 225-312

- Johnson W.C., Public Administration: Partnership in Public Service, /Fifth ed./, USA, 2014, -393
- Public Administration and the Modern State: Administration and Impact, / Ed. by Eberhard Bohne, John P. Graham, Jos C.N. Raadschelders with Jesse Paul Lehrke/, by Palgrave Macmillan, UK and USA, 2014, -311

Մեմինար պարապմունքի հարցեր

- 1) Հանրային կառավարման գիտության և տեսության հանդեպ հետաքրքրությունը Ֆրանսիայում:
- 2) Բնատիտուցիոնալիզմը Ֆրանսիայում:
- 3) Հանրային կառավարման ֆրանսիական դպրոցի տեսաբանները և նրանց հիմնական մոտեցումները:

Թեմա 7. Հանրային կառավարման բրիտանական ու գերմանական դպրոցները

Հանրային կառավարման բրիտանական դպրոցի ծագումը: Հանրային կառավարման սահմանման նպատակային և քաղաքացիական մոտեցումները. Մ.Օուկշոտ: Հանրային կառավարման գերմանական դպրոցի առանձնահատկությունները: Հանրային կառավարման խնդիրները գերմանական իդեալիզմի շրջանակներում: Պետականագիտության և քաղաքական գիտության նույնացումը: Հանրային կառավարման դուալիստական բնույթը (Հ.Կունն, Է.Ֆորստ-հոֆֆ): Բնատիտուտների գործառնության ռացիոնալ-կազմակերպական սկզբունքը: Ուժեղ պետության և պետական կառավարման ավանդույթները: Լեգիտիմ իշխանությունն ու պետական կառավարման արդյունավետությունը (Մ.Վեբեր, Ա.Գելեն, Ռ.Միխելս): Սոցիալական կոնֆլիկտների ծագման պատճառները (Ռ.Դարենդորֆ): Կոնֆլիկտների լուծման եղանակներն ըստ կազմակերպական տեսության:

Գրականության ցանկ

- Василенко И.А., Административно-государственное управление в странах Запада: США, Великобритания, Франция, Германия: Уч. Пособие: Изд. 2-ое, М.: «Логос» 2001, էջեր 79-85
- Оукшот М., Рационализм в политике, /Пер. И.Мюрберг,

Е.Косилова, Ю.Никифоров, А.Артемьева/, Идея-Пресс, М.: 2002, - 288

- Политология: Учебное пособие, /под ред. А.С.Тургаева, А.Е.Хренова/-СПб.: Питер, 2005, стр. 50-85
- Dahredorf Ralf, Toward a Theory of Social Conflict, The Journal of Conflict Resolution, Vol.2, No2, (Jun. 1958), pp. 170-183
- Giddens Anthony, The Class Structure of the Advanced Societies, University of Cambridge, New York and London, 1975, pp. 53-63
- Lynn Laurence E., Public Management: Old and New, New York, 2006, pp. 33-35

Լրացուցիչ գրականություն

- Dahrendorf R., Class and Class Conflict in Industrial Society, Stanford, CA: Stanford University Press, USA, 1959, -336
- James C. Van Hook, Rebuilding Germany: The Creation of the Social Market Economy (1945-1957), Cambridge University Press, USA, 2004, -303
- Kearney Richard C., Mareschal Patrice M., Labor relations in the Public Sector, /5th ed./, CRC Press, London and New York, 2014, -410
- Shafritz Jay M., Hyde Albert C., Classics of Public Administration, Adresses essays, lectures, Publishing Company, Oak Park, Illinois, 1978, -436

Մեմինար պարապմունքի հարցեր

- 1) Հանրային կառավարման բրիտանական և գերմանական դպրոցների առանձնահատկությունները:
- 2) Ռացիոնալիզմի և գերմանական իդեալիզմի էությունը հանրային կառավարման տեսության դիրքերից:
- 3) Հանրային կառավարման գերմանական ավանդույթները:

Թեմա 8.Բյուրոկրատիայի տեսություն

Բյուրոկրատիայի սոցիոլոգիան: Բյուրոկրատիայի պատմական տիպերը: Հանրային կառավարումը որպես մասնագիտություն (Մ.Վեբեր): Բյուրոկրատիայի «ռացիոնալ մոդելի» բնութագրիչները (Մ.Վեբեր): Բյուրոկրատիայի տեսություն (Կրոզլե, Գոուլդներ,

Սելզնիկ, Մերտոն): Բյուրոկրատական կառավարման սկզբունքները: Բյուրոկրատական իշխանության ռեսուրսները: Անդենության սկզբունքը բյուրոկրատական կառույցներում: Օբյեկտիվություն՝ ֆորմալիզացման միջոցով: Հանրային ծառայողների հավաքագրման համակարգի առանձնահատկությունները զարգացած պետություններում: Վարձու աշխատողի կարգավիճակը: Արժանիքային համակարգի արդյունավետությունը: Հանրային հատվածի ժամանակակից բնույթը: Ներկայացուցչական բյուրոկրատիա (Representative bureaucracy): Հանրային բյուրոկրատիա հասկացությունը (the public bureaucracy): Պետական ծախսեր: Բյուրոկրատիայի հանրային պատասխանատվության խնդիրը: Կառավարության ճկունությունը: Քաղաքացիության բարեփոխումների փուլերը եվրոպական պետությունների պրակտիկայում: Ապակենտրոնացման և բարեփոխումների անհրաժեշտությունը: Լիազորությունների ղեկգացման խնդիրը հանրային կազմակերպություններում: Հանրային կառավարումը 21-րդ դարում. Արդի մարտահրավերներ: «Ժողովրդավարական բյուրոկրատիաների» տիրապետման ժամանակաշրջանը (Ղ.Յեթս): Պրոֆեսիոնալ պետական ու համայնքային ծառայությունը և ժամանակակից բյուրոկրատիան: Բյուրոկրատիան տեղեկատվական հասարակություններում:

Գրականության ցանկ

- Ալեքսանյան Ա., Բյուրոկրատիայի տեսություն: Ուսումնական ձեռնարկ բուհերի ուսանողների համար, -Եր.: «Վան Արյան», 2008, էջեր 9-16
- Атаманчук Г.В., Теория государственного управления, Учебник, М.: Езд. «Омега-Л», 2010, стр. 349-370
- Оболонский А.В., Бюрократия для 21-го века, М., «Дело», 2002, էջեր 1-14,17-20
- Кравченко А.И., Истоия менеджмента: Учебное пособие для студентов вузов.-М.: Академический Проект, 2000, стр. 64-69

- Купряшин Г. Л. Основы государственного и муниципального управления: Учебник и практикум для бакалавриата, М.: Азд. Юрайт, 2015, стр. 217-227
- Кузнецова Н.В., История менеджмента, Изд. Дальневосточного университета, Владивосток, 2004, стр. 68-72
- Bonazzi G., Storia del pensiero organizzativo, «FrancoAngeli», Milano (Italy), 2008. Parte II, Cap. 8 e 9. Max Weber: la burocrazia come apparato del potere legale
- Peters Gay B., The Politics of Bureaucracy, Rifth edition, Published by Routledge, 11 New Fetter Kane, London, 2001, pp. 13-28, 85-124, 185-210, 221-230
- Hague R., Harrop M., Comparative Government and Politics, 6th Edition, Published by Palgrave Macmillan, New York, 2004, pp. 268-309
- Lynn Laurence E., Public Management: Old and New, New York, 2006, pp. 136-154

Լրացուցիչ գրականություն

- Պետական ձեռնարկությունների ապակենտրոնացման կառավարում: Մեթոդաբանություն, ռազմավարություն և արդյունքներ /Մարկոսյան Ա. Խ., Սուվարյան Յ. Ս./, Երևան, Լույս, 1997թ.
- Василенко И.А., Государственная и муниципальная служба: Учебник/ М.: КНОРУС, 2016, -300
- Вебер М., Полятические работы /Пер. с нем. Б.М. Скуратова, послесл. Т.А. Дмитриевой, М., Праксис, 2003 г.
- Urwick L. The Meaning of Rationalization. London: Nisbet, 1929
- Brian J.Cook, Bureaucracy and Self-Government: Reconsidering the Role of Public Administration in American Politics, /2nd ed./, Johns Hopkins University Press, 2014, -268
- Hague R., Harrop M., Comparative Government and Politics, 2004, - 290

- Hallsworth M., Parker S., Rutter J., Policy Making in the Real World: Evidence and Analysis, Institute for Government, London, 2011, -105

Մեմինար պարապմունքի հարցեր

- 1) *Բյուրոկրատիա: Բյուրոկրատիայի սահմանումները:*
- 2) *Մ.Վեբերի «ռացիոնալ բյուրոկրատիայի մոդելը»:*
- 3) *Հանրային ծառայության համակարգի էությունը: Հանրային ծառայությունը զարգացած պետություններում:*
- 4) *Քաղաքացիական ծառայության բարեփոխումների անցկացման փուլերը: Համեմատական վերլուծություն:*
- 5) *Բյուրոկրատիայի կերպափոխումը 21-րդ դարում:*

Թեմա 9. Գիտական կառավարման (մենեջմենթ) դպրոցը

Գիտական կառավարման դպրոցի («թեյլորյան համակարգ» կամ թեյլորիզմ) ծագումը: «Գիտական մենեջմենթի» շարժման լիդերները (Ֆ.Թեյլոր, Ֆ. Գիլբերթ, Լ. Գիլբերթ): Ֆ.Թեյլորը դպրոցի հիմանդիր տեսաբան: Կառավարման գիտական սկզբունքները (*ռացիոնալ աշխատանք, պլանավորում, մասնագիտացում*): Գիտական մենեջմենթի սոցիալ-տնտեսական նախադրյալները: Աշխատանքի կազմակերպման ավանդական ձևերն ու աշխատանքի կազմակերպման գիտական սկզբունքները: Աշխատանքի կազմակերպման ներքինից վերև սկզբունքը: «Ժամանակաչափումը» որպես արդյունավետ կառավարման ցուցիչ: Գիտական կառավարման հայեցակարգի ելակետային հիմնադրույթների վերլուծությունը (*աշխատանքի նորմավորում, համակարգայնություն, անձնակազմի պատրաստում և վերապատրաստում, վարձատրություն*): Կառավարման գործառույթների բաշխումը կառավարչի (մենեջեր) և աշխատակիցների միջև: Արդյունավետ մենեջերին բնութագրող հատկանիշները ըստ թեյլորիզմի: Վճարման տարբերակված աշխատավարձը: Թեյլորյան տեսության առավելություններն և թերությունները: Հաջողված փորձ ունեցող երկրները: Արդյունաբերական շրջանի կառավարման տրամաբանությունը (Ֆոնդ, Բերնարդ, Լայկերտ):

Գրականության ցանկ

- Մուվարյան Յ., Մենեջմենթ, Ե. 2009, էջեր 26-30
- Кравченко А.И., Истоия менеджмента: Учебное пособие для студентов вузов.-М.: Академический Проект, 2000, стр. 34-38
- Кузнецова Н.В., История менеджмента, Изд. Дальневосточного университета, Владивосток, 2004, стр. 28-65
- Bonazzi G., Storia del pensiero organizzativo, «FrancoAngeli», Milano (Italy), 2008. Cap. 2. Dopo Teylor. Nascita e fortuna delle «Relazioni Umane», pp. 54-77
- Shafritz Jay M., Hyde Albert C., Classics of Public Administration, Adresses essays, lectures, Publishing Company, Oak Park, Illinois, 1978, pp. 17-21
- The Priciples of Scientific Management by Frederick W. Taylor, From the Collection of Prelinger Library, San Fransisco, California, 2006, -156

Լրացուցիչ գրականություն

- Тейлор Ф.У., Тейлор о тейлоризме. М.-Л., 1931
- Тейлор Ф.У., Научная организация труда, М., 1965
- Cohen B.R., The conditional nature of scientific knowledge// Theoretical Methods in Sociology/ Ed. By L.Freese.Pittsburg:Univ.of Pittsburg Press.1980
- Druker P., Concept of Corporation, N.Y.,1946
- Druker P., Management Tasks, Responsibilities, Practices, L., 1974
- Kenneth Lawrence, Applications of Management Science, Montelaira State University, USA, 2015, -232

Մեմինար պարապմունքի հարցեր

- 1) *Գիտական կառավարման դպրոցի ձևավորման պատմական, սոցիալ-քաղաքական և տնտեսական նախադրյալները:*
- 2) *Գիտական կառավարման տեսության էությունը:*
- 3) *Կառավարման թեյլորյան սկզբունքները:*
- 4) *Թեյլորյան տեսության առավելություններն ու թերությունները:*

Թեմա 10. Հանրային կառավարման դասական (վարչական) դպրոցը

Կառավարման վարչական դպրոցի ծագման նախադրյալները: Հանրային կառավարման դասական դպրոցի հիմնասկզբունքները (Ա.Ֆայոլ, Լ.Ուրվիկ): Կառավարման Ֆայոլյան 14 սկզբունքները (*աշխատանքի բաժանում, պատասխանատվություն, կարգապահություն, միասնական ղեկավարում, ղեկավարման միասնականություն, մասնավոր շահի ստորադասում ընդհանուրին, պարզևստորում, կենտրոնացում, հիերարխիա, կարգուկանոն, արդարություն, կայուն անձնակազմ, նախաձեռնություն, ընկերակցական ոգի*): Կառավարման վեց գործառույթները (*տեխնիկական, առևտրային, ֆինանսական, ապահովագրական, հաշվառման, վարչական*): Վարչական նորմերն և սկզբունքները՝ կառավարման արդյունավետության գործոններ: Վարչական գործառույթը՝ հանրային կառավարման արդյունավետության երաշխիք: Կառավարման արդյունավետության գնահատումը վարչական սկզբունքների հիման վրա: Արդյունավետ վարչարարության մոդելն ըստ Վ.Վիլսոնի: Քաղաքականության (politics) և վարչարարության (administration) հասկացությունների տարբերությունն ըստ Ֆ.Գուդհաուի: Ֆորմալ տրամաբանության տեսություն (Մունի): «Մինթետիկ մոտեցումը» Ուրվիկի և Գյուլիքի տեսություններում: Վարչարարության գործառույթը հանրային և պետական հատվածներում: Քաղաքականության և վարչարարության փոխհարաբերությունների մոդելներն ու դրանց սկզբունքով ձևավորված գաղափարական հոսանքները:

Գրականության ցանկ

- Кравченко А.И., Истоия менеджмента: Учебное пособие для студентов вузов.-М.: Академический Проект, 2000, стр. 76-80
- Кузнецова Н.В., История менеджмента, Изд. Дальневосточного университета, Владивосток, 2004, стр. 72-87
- Pasquino G., Nuovo corso di scienze politiche, Società editrice il Mulino, Bologna, Quarta edizione 2009, pp.16-72, 256- 320, 333-341
- Cook J. Brian, Democracy and Administration: Woodrow Wilson's

Ideas and the Challenges of Public Management, The Johns Hopkins University Press, Baltimore, 2007

- Monney J.D., The Principles of Organization, N.Y., 1954
- Shafritz Jay M., Hyde Albert C., Classics of Public Administration, Addresses essays, lectures, Publishing Company, Oak Park, Illinois, 1978, pp. 38-48
- Wilson W., The Study of Administration, Political Science Quarterly, Vol.2, No2, (Jun. 1887), pp. 197-222

Լրացուցիչ գրականություն

- Mooney J.D., Reiley A.C., The Principles of Organization, N.Y., 1939
- Goodsell Charles T., The Case for Bureaucracy: A Public Administration Polemic, USA, 2004, -193
- Debating Public Administration: Management Challenges, Choices and Opportunities, /Ed. by Robert F.Durant, Jeniffer R.S. Durant/, CRC Press, London and New York, 2013, -329
- Owen E. Huges, Public Management and Administration: An Introduction, /4th ed./, London and New York, 2012, -360
- Grover Starling, Managing the Public Sector, /9th ed./, USA, 2011, -593
- Wilson J. Q. Bureaucracy: What Government Agencies Do and Why They Do It, Basic Books, Inc. printed in the USA, 1989
- Wedel J., Shadow Elite: How The World's New Power Brokers Undermine Democracy, Government, and The Free Market, New York, 2009
- Gormley, William T., Steven J. Balla, Bureaucracy and Democracy: Accountability and performance, -2nd ed., Library of Congress Cataloging-in-Oublication Data, Washington D.C., 2008

Մեմինար պարապմունքի հարցեր

- 1) Դասական դպրոցի տեսարանները: Հանրային կառավարման դասական մոտեցումները:
- 2) Ֆայոլյան սկզբունքները, կառավարման գործառույթներն ու կառավարչական գործողությունները:

- 3) Քաղաքականության ու վարչարարության սահմանումներն ըստ Վ.Վիլսոնի ու Ֆ.Գուդանուի:
- 4) Ուրվիկի և Գյուլիքի «սինթետիկ տեսությունը»:

Թեմա 11. Նեոդասական կամ «Մարդկային հարաբերությունների» դպրոցը

«Մարդկային հարաբերությունների» դպրոցի ծագումը (պատմական ակնարկ): Կառավարման գիտական սկզբունքների քննադատությունը: Աշխատանքի կատարման գիտական նորմերը: Էլթոն Մեյոն «մարդկային հարաբերությունների» դպրոցի հիմնադիր: Կառավարման ելակետային սկզբունքները «մարդկային հարաբերությունների» դպրոցի դիրքերից: Աշխատանքի արտադրողականության վրա ազդող հոգեբանական գործոնների հետազոտությունը: «Հոտորնյան էֆեկտ» հասկացությունը: Հոտորնյան հետազոտությունների փուլերն ու յուրաքանչյուր փուլին բնորոշ առանձնահատկությունները: Մարդկային հարաբերությունների չափման և գնահատման մեթոդաբանությունը: Աշխատանքային փոխհարաբերությունների մթնոլորտը որպես աշխատանքի արտադրողականության բարձրացման որոշիչ գործոն: Փոքր խմբի շրջանում անցկացված հետազոտությունների վերիֆիկացման խնդիրը: Ղեկավարման ոճերի տեսակները հանրային կառույցներում: Ապանձնավորման սկզբունքը մենեջմենթում (Մ.Պ.Ֆոլլետ): «Մարդկային հարաբերությունների» դպրոցի հիմնադրությունների քննադատականը:

Գրականության ցանկ

- Սուվարյան Յ., Մենեջմենթ, Ե. 2009, էջեր 34-38
- Кравченко А.И., Истотия менеджмента: Учебное пособие для студентов вузов.-М.: Академический Проект, 2000, стр. 105-110
- Кузнецова Н.В., История менеджмента, Изд. Дальневосточного университета, Владивосток, 2004, стр. 90-107
- Bonazzi G., Storia del pensiero organizzativo, «FrancoAngeli», Milano (Italy), 2008. Cap. 15, Parte III, La questione organizzativa: decisioni e risorse

- Shafritz Jay M., Hyde Albert C., Classics of Public Administration, Addresses essays, lectures, Publishing Company, Oak Park, Illinois, 1978, pp. 29-38

Լրացուցիչ գրականություն

- Belker Loren B., The First-Time Manager, 6th ed., AMACOM, New York, 2012, -232
- Follet M.P., The Speaker of the House of Representatives., Longmans, Green and Co, New York, 1896
- Follet M.P., The New State: Group Organization. The Solution of Popular Government, Longmans, Green and Co, London 1918
- Mayo E., The Social Problems of an Industrial Civilization, L., 1949
- Mayo E., The Human Problems of an Industrial Civilization, 1960

Մեմինար պարապմունքի հարցեր

- 1) «Մարդկային հարաբերությունների» դպրոցի ծագումը:
- 2) Կառավարման հիմնասկզբունքներն ըստ «Մարդկային հարաբերությունների» դպրոցի:
- 3) Հոտորնյան հետազոտությունների փուլերը և դրանց արդյունքները:

Թեմա 12. Հանրային կառավարման վարքաբանական դպրոցը

Բիհեյվիորիզմի (վարքաբանության) ծագումը: «Վարքագիծ» հասկացության սահմանումը հանրային կառավարման հասկացությանն ապարատում: Վարքի կարգավորման մեթոդաբանությունը: Վարքագծի փոփոխման ձևերը հանրային կազմակերպություններում: Բարդ վարքագծի կառավարումը հանրային կազմակերպություններում: Դասական բիհեյվիորիզմի տեսությունը (Բ.Պավլով, Մակկլեյանդ): Վարքի հետազոտման մեթոդաբանություն դասական բիհեյվիորիզմի տեսության շրջանակներում: Մեթոդոլոգիական բիհեյվիորիզմի իրատեսությունը և դրա քննադատությունը: Մեթոդոլոգիական բիհեյվիորիզմ (Ջ.Ուոթսոն): Արմատական (ռա-

դիկալ) բիհեյվիորիզմը (Ֆ.Սկիններ): «Օպերանտ տեսության» էությունը և վարքի հետազոտության սկիներյան մեթոդաբանությունը: Ազատ և դետերմինացված վարք: Վարքի «ամրապնդում» (reinforcement) և «մոդիֆիկացիա» հասկացությունները սկիներյան գիտափորձերում: Քաղաքական վարքաբանություն: Չիկագոյի դպրոցի առաջատարությունը. Քաղաքական համակարգը որպես վարքաբանական մակրոհամակարգ (Չ.Միրիամ, Հ.Լասսուել, Դ.Բարոն): Քաղաքական, տնտեսական, սոցիալական համակարգերի, կազմակերպական միջավայրի (*ինտրասոցիետալ, էքստրասոցիետալ*) ուսումնասիրության վարքաբանական մոտեցումը (Դ.Բարոն): «Մուտքի» և «ելքի» մոդելի օպերացիոնալիզացիան հանրային կազմակերպություններում:

Գրականության ցանկ

- Սուվարյան Յ., Մենեջմենթ, Ե., 2009, էջեր 39-46
- Антропов М.С., Чичикин Н., Управление развитием и изменениями в мультинациональных организациях, /Учеб. пособие, М.: РУДН, 2008, стр. 35-72
- Кравченко А.И., Истоия менеджмента: Учебное пособие для студентов вузов,-М.: Академический Проект, 2000, стр. 112-122, 128-131
- Купряшин Г. Л. Основы государственного и муниципального управления: Учебник и практикум для академического бакалавриата, М.: Азд. Юрайт, 2015, стр. 419-428
- Кузнецова Н.В., История менеджмента, Изд. Дальневосточного университета, Владивосток, 2004, стр. 109-116
- Мексон М., Альберт М., Хедоури Ф., Менеджмент, М. 2004, стр. 52-57
- Охотский Е.В., Теория и механизмы современного государственного управления, 2-ое изд. Перераб. и доп., М.: Изд. Юрайт, 2015, стр. 101-137

Լրացուցիչ գրականություն

- David A.Kenny, Todd D. Little, Methodology in Social Science, The Guilford Press, New York and London, 2010,- 347
- Kerlinger E.N., Foundations of Behavioral Research, 1964
- Robbins S., Essential of Organizational Behavior, 7th edition, 2003
- Kaufman Herbert, The Forest Ranger: A Study in Administrative Behavior, Ed. By Special Reprint, Washongton D.C., USA, 2006
- Simon A. Herbert, Administrative Behavior. How Organization can be understood in Terms of Decision Process, Rockilde University, Spring 1994
- Skinner B.F., Beyond Freedom and Dignity, Penguin Books, (N.Z.), 1971, -216
- Skinner B.F., About Behaviorism, Library of Congress Cataloging, Vintage Books Edition, 1976, -291
- Shafir Elder, The Behavioral Foundations of Public Policy, Princeton University Press, 2013, -511
- Watson John B., Behaviorism, W.W. Nortton and Company, USA, 1970, -308
- Baum W.M., Understanding Behaviorism: Behavior, Culture and Evolution, USA, 2005, -316

Մեմինար պարապմունքի հարցեր

- 1) Վարքաբանության տեսության ծագումը և հիմնական ուղղությունները:
- 2) Վարքի հետազոտման մեթոդաբանությունն ըստ Սկինների տեսության:
- 3) «Ազատ» և «դետերմինացված» վարք հասկացությունները:
- 4) Քաղաքական վարքաբանության տեսության էությունը:

Թեմա 13. Սոտիվացիոն տեսություններ

Պահանջմունքների հիերարխիան և շարժընթացը (դինամիկան): Սոտիվացիոն տեսությունների դասակարգումը (*բովանդակային և գործընթացային*): Մարդու պահանջմունքների բուրգն ըստ Ա.Մալլոու: Միներգիան հասարակության մեջ: Մետամոտիվացիայի տեսությունը. Բարձրագույն արժեքների կենսաբանական ծագումը (Ա.Մալլոու): Ֆ. Հերցբերգի «հիգիենիկ» (երկգործոն) տեսությունը: Պահանջմունքների դասակարգումն ըստ Հերցբերգի (*առաջնային և երկրորդային*): Սոտիվացման գործոնների դասակարգումը ըստ Ֆ. Հերցբերգի (*կայուն և անկայուն*): Բնական էնթալպիայի մոտիվացիան: Կազմակերպության մարդկային ասպեկտը: Սոտիվացիայի ինստիտուտի տեսությունը (Ու.Ջեյմս): Սոտիվալիոն մոտեցման ձեռքբերումները. Դ.Մակկլեյանը: Ակնկալիքների և արժեքների տեսությունը: «Հաջողության բանաձևն» ըստ Ջ.Ատկինսոնի: Սիրո և վախի հայեցակարգը. Ա.Էդցոնի: Դուզլաս Մաքգրեգորի «X», «Y» տեսությունը. Աշխատանքի մոտիվացիոն ասպեկտները: Մալլոուի պահանջմունքների դասակարգման և Մաքգրեգորի մոտիվացիոն տեսության համադրումը. Նմանություններն ու տարբերությունները: Կառավարման ոճերն ըստ Մաքգրեգորի: Ճապոնական մենեջմենթի սկզբունքներով մշակված «Z» մոտիվացիոն տեսությունը (Ու.Օուկի): Որոշումների ընդունման գործընթացը, «X-Y-Z» մոտիվացիոն տեսությունների համեմատական վերլուծությունն ու գործնական կիրառելիությունը 21-րդ դարում:

Գրականության ցանկ

- Սուվարյան Յ., Մենեջմենթ, Ե., 2009, էջեր 174-178
- Теория управления: Учебник /Под ред. Ю.В. Васильева, В.Н. Парахиной, Л.И. Ушвицкого, -2-ое изд.м доп., М.: Финансы и статистика, 2005, стр. 164-172
- Комаров Н.В., Теоретические основы менеджмента: Конспект лекций, -М.: Доброе слово, 2005, стр. 37-46
- Кравченко А.И., Истоия менеджмента: Учебное пособие для

студентов вузов.-М.: Академический Проект, 2000, стр. 122-128

- Кузнецова Н.В., История менеджмента, Изд. Дальневосточного университета, Владивосток, 2004, стр. 118-142
- Мексон М., Альберт М., Хедоури Ф., Менеджмент, М. 2004, стр.257-274
- Маслоу А.Г., Дальние пределы человеческой психики: Пер. С англ. А.М. Татлыбаевой. Науч. ред. вступ. статья и коммент. Н.Н.Акулиной, СПб: Евразия, 1999, -432 с.
- Мотивация персонала в современной организации: Учебное пособие/Под общ. Ред. С.Ю. Трапицына.-СПб.: ООО «Книжный Дом», 2007, стр. 1-62
- Херцберг Ф., Моснер Б., Снигерман Б.В., Мотивация к работе, Пер. Д. Куликов, М.:Изд. «Вершина», 2007, -240
- Bonazzi G., Storia del pensiero organizzativo, «FrancoAngeli», Milano (Italy), 2008. Cap. 19 L'economia dei costi di transezione: mercato, gerarchia e clan nelle analisi di Oliver Williamson e di William Ochi

Լրացուցիչ գրականություն

- Слейтер Л., Открыть ящик Скиннера, /пер. с.анг. А.А. Александровой/, -М.: АСТ Москва, Хранитель, 2007, -317
- Шелдрейк Дж., Теория менеджмента: от тейлоризма до японизации / пер. с англ. под ред. В. А. Спивака. Санкт-Петербург : Питер, 2001.
- Herzberg F., Work and the Nature Man, N.Y., 1966
- Likert R., New Patterns of Management, N.Y., 1970
- McGregor D., The Human Side of Enterprise, N.Y., 1960
- Skinner B.F., The Behavior of Organisms: An Experimental Analysis, New York, 1938, -457
- Motivation in public Management: The Call of Public Service, /Ed. by James L.Perry, Annie Hondeghem/, Oxford University Press, N.Y., 2008, -333
- Tompkins J.R., Organization Theory and Public Management, Library

of Congress, Wadsworth Cengage Learning, USA, 2005, -416

- Psychosocial Skills and School Systems in the 21th Century: Theory, Research and Practice, /Anastasiya A. Lipnevich, Franzis Preckel, Richard D.Roberts/, Centre for Innovative Assessments, Professional Examination Service, New York, 2016, -413

Մեմինար պարապմունքի հարցեր

- 1) Մոտիվացիոն տեսության էությունը:
- 2) Ա.Մալոուի «պահանջմունքների բուրգը»:
- 3) Մոտիվացիոն գործոնների դասակարգումն ըստ Հերցբերգի, Մակկլեյանդի, Մաքգրեգորի, Էտցհոնիի, Ատկինսոնի:
- 4) Ղեկավարման ոճերն ըստ Մաքգրեգորի X և Y տեսությունների:

Թեմա 14. Հանրային կառավարման համակարգի ինստիտուտները

Պետության ծագման տեսությունները: Պետության սահմանումները: Պետությունների տիպաբանությունը. Ներքին և արտաքին գործառույթները: Պետության հիմնական բնութագրիչները: Պետական իշխանության բաղադրիչները: Պետության կառուցվածքային տարրերը: Պետության սոցիալական դերը: Սոցիալական պետության բնութագրիչները և գործառույթները: Սոցիալական պետության մոդելները: Պետությունը և հասարակական միությունները: Պետական մարմին (public body) և պետական կազակերպություն հասկացությունները: Պետական ապարատի ձևավորման եվրոպական և ամերիկյան փորձը: Պետական կառավարման մարմինները: Պետական մարմինների տեսակները, դրանց գործունեության և կազմակերպման սկզբունքները: Պետության վարչական մարմինների դասակարգումն ու գործառույթները: «Հանրային ծառայություն» հասկացությունը: Պետական որոշումների ընդունման ձևերը: Պետության քաղաքա-տարածքային կառավարումը և վարչական միավորները: Գործադիր մարմինը և քաղաքականությունը: Հանրա-

յին կառավարման բարեփոխումները. Բարեփոխումների անցկացման փուլերը: Վարչական բարեփոխումների ժամանակակից գործիքակազմը:

Գրականության ցանկ

- Քաղաքագիտություն: Ուսումնական ձեռնարկ, ԵՊՀ, 2006, էջեր 263-264
- Атаманчук Г.В., Теория государственного управления, Учебник, М.: Езд. «Омега-Л», 2010, стр. 41-62, 178-187
- Василенко И.А., Государственная и муниципальная служба: Учебник/ М.: КНОРУС, 2016, -300
- Войтович В.Ю., Государственное (административное) управление. Учебное пособие.- Ижевск: Исд.-во ИЭиУ ФГБОУ ВПО, 2012, стр. 58-68, 86-97, 113-121
- Гаджиев К.С., Политология: Конспект лекций.- М.: Издательство Юрайт; ИД Юрайт, 2010, стр. 47-50
- Иванов В., Формы правления и политического режима. В поисках нового содержания // Логос. — 2008. — № 6. — стр.121-155
- Михайлова Н.В., История государства и права зарубежных стран, Учебник, М.: Юнити-Дана, 2012, -559
- Морозова Л. А., Теория государства и права: Учебник: 4-ое издание. М., 2009, стр. 86-105, 69-71
- Управление на местном уровне в развивающихся странах/ Под. Ред. Анвара Шаха/ Пер. с англ./ М.: Изд. «Весь мир», 2004., -328
- Охотский Е.В., Теория и механизмы современного государственного управления, 2-ое изд. Перераб. и доп., М.: Изд. Юрайт, 2015, стр. 316-356
- Lynn Laurence E., Public Management: Old and New, New York, 2006, pp. 40-60

Լրացուցիչ գրականություն

- Тэтчер М., Искусство управления государством. Стратегии для меняющегося мира/ Пер. с англ./М.: 2003, -504
- Фукуяма Ф., Сильное государство: Управление и мировой порядок в 21-ом веке, М., 2006, -220
- Rudder Catherine E., Fritchler Lee A., Public Policymaking by Private Governance, The Brookings Institution, N.Y., Washington, 2016, -213
- Liliokanaio Peaslee, Nicholas J.Swartz, Virginia Government, Institutions and Policy, James Medison University, CQ Press, Washington DC, 2014, -205
- Steets Julia, Accountability in Public Policy Partnership, Palgrave Macmillan, G.B.,2010, -264
- Donald F. Kettle, The Global Public Management Revolution, /2nd ed/, Brooking Institution Press, Washington D.C., -110
- Institutions and Incentives in Regulatory Science, /Ed. by Jason Scott Johnston/, Lexington Books, UK, 2012, -223

Մեմինար պարապմունքի հարցեր

- 1) Պետության ծագման տեսությունները:
- 2) Պետությունը որպես ինստիտուտ, հիմնական բնութագրիչները, գործառույթներն ու կառուցվածքը:
- 3) Պետական ապարատի ձևավորումը (վերլուծել զարգացած պետությունների օրինակով):
- 4) Պետության քաղաքա-տարածքային կառավարումը:
- 5) Հանրային կառավարման բարեփոխումների հիմնական փուլերը:

Թեմա 15. Պետական կառավարման առանձնահատկությունները անցումային երկրներում

Ամբողջատիրական կառավարման վարչակարգերի հատկանիշները: Ամբողջատիրական վարչակարգեր ունեցող տարբեր երկրների ուսումնասիրություն: Միակուսակցական համակարգերի ծագումը և զարգացումը. Հիմնական բնութագրիչները: Զարգացած գաղտնի ոստիկանական համակարգ, հաղորդակցման միջոցների պետական մոնոպոլ մտեցում, հանրային կառավարման կազմակերպությունների վրա կենտրոնացված վերահսկողություն (սոցիալական, մշակութային, տնտեսական և այլն), զինված ուժերի ամբողջական ստորադասում քաղաքական իշխանությանը: Ավտորիտար վարչակարգերի բնորոշ առանձնահատկությունները. Ավտորիտար վարչակարգ ունեցող պետություններում հանրային կառավարման ընթացակարգերի յուրահատկությունները (սահմանափակ բազմակարծության առկայություն, պատասխանատվության ցածր մակարդակ և այլն): Ավտորիտար վարչակարգեր ունեցող պետությունների զանազանությունը: Սուլթանական և պոստ-տոտալիտար վարչակարգեր: Արդիականացված ավտորիտար վարչակարգեր (Մեքսիկայի և Թուրքիայի օրինակներն Առաջին համաշխարհային պատերազմից հետո): Ֆաշիստական վարչակարգեր: Ավտորիտար վարչակարգեր, որոնք առաջացել են երկրորդ համաշխարհային պատերազմից հետո և որոնք հայտնի են «վերնից առաջնորդվող ժողովրդավարություն» (Ինդոնեզիայի և Պակիստանի օրինակով) տերմինով: Պոստ-տոտալիտար կոմունիստական ավտորիտար վարչակարգեր: Կառավարություններ և ռազմական իշխանություն: Ավտորիտար վարչակարգերի վերափոխումը: Իրական ժողովրդավարական վարչակարգերի հաստատում: Ժողովրդավարական վարչակարգերի ծագումը և սահմանումները: Կառավարման առանձնահատկությունները ժողովրդավարական վարչակարգերում: Համընդգրկունություն և ազատականացում: Ժողովրդավարական կառավարման վարչակարգերի ձևերը: Ժողովրդավարական վարչակարգերի հեռանկարները:

Գրականության ցանկ

- Pasquino G., Nuovo corso di scienze politiche, Società editrice il Mulino, Bologna, Quarta edizione 2009, pp.16-72, 256- 320, 333-341
- Hermens F., Democracy or Anarchy? A Study of Proportional Representation, Notre Dame, Ind., University of Notre Dame Press, 1958
- Hermens F., The Representative Republic, Notre Dame Press, trad. It. La democrazia rappresentativa, Firenze, Vallecchi, 1968
- Hermet, G., Totalitarismes, Paris, Economica, 1984
- Katz E.S., e Mair P., Changing Models of Party Organization and Party Democracy: The Emergence of the Cartel Party, in «Party Politics», vol. 1, n.1, pp. 5-28
- Lasch C., The Revolt of the Elites and the Betrayal of Democracy, New York-London, 1995
- Linz J.J., Stepan A., The Breakdown of Democratic Regimes, Baltimore, Md.-London, the Johns Hopkins University Press, 1978
- Lipset S.M., Trow M.A., Coleman J.S., Union Democracy: A Study of the International Typographical Union, New York, Free Press, 1956
- Sartori G., Democrazia, in Enciclopedia delle Scienze Sociali, Roma, Istituto de'll Enciclopedia Italiana, vol. II, pp. 742-759
- Sartori G., Totalitarianism, Model Mania and Learning from Error, in «Journal of Theoretical Politics», Vol. 5, n.1., pp. 5-22

Մեմինար պարապմունքի հարցեր

- 1) Պետական կառավարման վարչաձևերի տեսակները:
- 2) Ամբողջատիրական վարչակարգերի բնորոշ հատկանիշները: Բերել ամբողջատիրական պետությունների օրինակներ:
- 3) Ավտորիտար վարչակարգերի բնորոշ հատկանիշները: Բերել ավտորիտար վարչաձևեր ունեցող պետությունների օրինակներ:
- 4) Ժողովրդավարական վարչակարգերի առանձնահատկությունները:

Թեմա 16. Հանրային կառավարման համակարգը ՀՀ-ում

Հայաստանի առաջին և երկրորդ հանրապետությունների պետական կառավարման ընդհանուր բնութագրիչները: Առաջին խորհրդարանական Հանրապետության ծնունդը և կառավարման ձևը: Հայաստանի երկրորդ խորհրդարանական Հանրապետության կառավարման յուրահատկությունները: ՀՀ հանրային կառավարման համակարգի կառուցվածքը և դրա բաղադրիչների հիմնական առանձնահատկությունները: ՀՀ հանրային կառավարման համակարգի ձևավորումը և փոփոխությունները: ՀՀ Սահմանադրություններ: Հանրային կառավարման առավել արդյունավետ կառուցակարգերի ներդրումը ՀՀ կառավարման համակարգում: ՀՀ պետական կառավարման բարեփոխումները և զարգացման հեռանկարները: ՀՀ սոցիալական, կառավարչական, տնտեսական, մշակութային ոլորտի բարեփոխումներ: «Քաղաքացիական ծառայության մասին» ՀՀ օրենքի ընդունումը (2001 թ. դեկտեմբեր 4): Էլեկտրոնային կառավարման ներդրումը և զարգացումը ՀՀ պետական կառավարման համակարգում: ՀՀ-ում իրական քաղաքացիական հասարակության ձևավորման նախադրյալները: ՀՀ հանրային կառավարման համակարգի առաջնահերթությունները և զարգացման ուղիները:

Գրականության ցանկ

- Ալեքսանյան Ա.Ս., Քաղաքացիական ժուռնալիստիկան որպես քաղաքացիավարական գործոն // Բանբեր Երևանի համալսարանի: Միջազգային հարաբերություններ, քաղաքագիտություն, 2013, № 141.6, էջեր 24-34;
- ՀՀ Սահմանադրություն 1995թ./ 2005թ.
- ՀՀ Սահմանադրական փոփոխությունների նախագիծ, 2015թ. դեկտ.6
- «Էլեկտրոնային հաղորդակցության մասին» ՀՀ օրենքը (ՀՕ-176, 08.07.2005թ.)

- Հայաստանի Հանրապետության Կառավարության ծրագիր, ք. Երևան, 2008 թվականի ապրիլի 28 և այլն
- Հայաստանի Հանրապետությունում էլեկտրոնային կառավարման համակարգի ներդրման հայեցակարգ, «Նորք» տեղեկատվալերլուծական կենտրոն, Եր., 2008 թ., էջեր 4
- «Հայաստանի տեղեկատվական տեխնոլոգիաների ոլորտ 2012թ. հետազոտություն»
- «Հայաստանի Հանրապետության 2012-2025 հեռանկարային զարգացման ռազմավարական ծրագիր», Եր. 2012թ.
- «Հայաստանի Հանրապետության տեղեկատվական անվտանգության հայեցակարգ, 26 հունիսի, 2009 թվականի ՆԿ-97-Ն»
- «Հայաստանի Հանրապետության ազգային անվտանգության ռազմավարություն», Եր., 2007

Լրացուցիչ գրականություն

- Մարգարյան Ս., Քաղաքական արդիականացման և զարգացման հիմնահարցեր, Եր., «Պետական ծառայություն», 2004
- Մարգարյան Ս., Կառավարման համակարգը Հայաստանում. ինստիտուցիոնալ կարգը և հիմնախնդիրները, ՌԱՀՀԿ, Եր., 2001
- Մինասյան Ա., Էլեկտրոնային կառավարման զարգացման հեռանկարները ՀՀ-ում, «Ֆինանսներ և էկոնոմիկա», N1, հունվար, 2011
- Հակոբյան Հ.Ս., Տեղեկատվական հասարակության կայացումը Հայաստանի Հանրապետությունում, Եր., 2011
- Սուվարյան Յու., «Պետական կառավարման և տեղական ինքնակառավարման զարգացման հիմնախնդիրները ՀՀ-ում», - Եր.: Տնտեսագետ, «Ամբերդ» մատենաշար, 2014թ. -164
- Бардков А.И., Муниципальное управление: теория, история, практика, Волгоград.: Изд. ФГОУ ВПО ВАГС, 2007, -172
- Управление на местном уровне в развивающихся странах/ Под. Ред. Анвара Шаха/ Пер. с англ./ М.: Изд. «Весь мир», 2004., -328

- Кнорринг В.И. Основы государственного и муниципального управления-учебник, М.:изд. Экзамен, 2006
- Жумаев Ю.Г. Электронное правительство - максимальную эффективность управления государством//Правовые вопросы строительства. М., 2009. № 1., стр. 12-15

Մեմինար պարապմունքի հարցեր

- 1) *Բնութագրե՛լ հանրային կառավարման համակարգի առանձնահատկությունները ՀՀ-ում:*
- 2) *Պետական կառավարման բարեփոխումներն անկախությունից ի վեր: ՀՀ հանրային կառավարման համակարգի բաղկացուցիչ տարրերը:*
- 3) *Էլեկտրոնային կառավարման համակարգը ՀՀ-ում:*

Մասնագիտական բառարաններ

1. Քաղաքագիտություն և քաղաքականություն, Մակլին Այեն, Օքսֆորդի բառարան, -Եր.: Գիտահեյր, 2003, -592
2. Государственное управление: словарь-справочник терминов и определений. Составители: А.Ф. Султанбеков, С.К. Мурзаев, Акад. Упр. При ПКР, Бишкек 2008, -134
3. Dictionary of Public Administration, by U.C. Mandal, Surup & Sons Publisher, 2007, -572
4. A Dictionary of Public Administration, by Mahesgwari, Orient Blackswan, 2009
5. Public Administration Dictionary, /3rd ed./, by William Fox, Juta & Company, 1995, -152
6. The Dictionary of Public Policy and Administration, by Shafritz Jay M., Westview Press, 2004, -320
7. Dictionary of Public Administration, by Pattanayak Raimann, Anmol Publications P.T. Ltd, 2002
8. International Dictionary of Public Management and Governance, by Gambhir Bhatta, Routledge, 2005, -632

ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ
YEREVAN STATE UNIVERSITY
ЕРЕВАНСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ

«ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ» (ՄԱՍ 1-ին)

*Բակալավրի դասընթացի ծրագիր և
մեթոդական ուղեցույց*

THEORY OF PUBLIC ADMINISTRATION (part1)

*Bachelor's course syllabus &
Methodology Guide*

ТЕОРИЯ ГОСУДАРСТВЕННОГО УПРАВЛЕНИЯ (часть 1)

*Программа курса для бакалавра и
методическое пособие*

Հանձնվել է տպագրության 10.10.2016

Չափսը՝ 60x84^{1/16}: Ծավալը՝ 3 տպ. մասով:

Քանակը՝ 100 օրինակ: